

HU WĘGRY A EUROPA POŁUDNIOWOSCHODNIA

TAMÁS MAGYARICS

Po okresie Zimnej Wojny jedynym regionem, który zagrażał europejskiemu bezpieczeństwu i stabilności, była południowoschodnia część kontynentu, najogólniej mówiąc, Bałkany. Był to właściwie jedyny region, gdzie rozpad sztucznie tworzonych państw prowadził do wybuchu przemocy- podobnie jak działo się to w kaukaskich „republikach” byłego Związku Radzieckiego. Wydarzenia na terytorium ówczesnej Jugosławii miały szczególne znaczenie dla Węgier. Zarówno zbrojne, jak i pozbawione aktów przemocy konflikty w krajach sąsiednich miały natychmiastowy wpływ na węgierskie zainteresowanie sprawą geograficznego otoczenia. Co więcej, sytuacja węgierskich mniejszości liczących setki tysięcy, zwłaszcza w Wojwodinie, dała początek poważnemu i niestety uzasadnionemu zatroskaniu w Budapeszcie, gdzie węgierska konstytucja zobowiązywała rządy do wzięcia odpowiedzialności za Węgrów żyjących w Diasporach w krajach sąsiednich. Chociaż historyczny przegląd wydarzeń, które miały miejsce w roku następującym po upadku wielonarodowych państw w środkowej i wschodniej Europie nie jest właściwym tematem tego wstępu, warto wspomnieć o nich w kontekście tego, że węgierski rząd w różnych konfliktach stale przyjmował pozycję przeciwko Serbom. Węgry zaopatrywały Chorwację w broń, następnie udostępniały drogi tranzytowe i otworzyły swoje drogi powietrzne podczas operacji NATO przeciwko reżimowi Miloszevicia w 1999 roku, w końcu, uznały niepodległość Kosowa wraz z większością państw członkowskich Unii Europejskiej, pomimo serbskich protestów. Węgierska polityka zagraniczna musiała podjąć te kroki w taki sposób, by ludność węgierska w Wojwodinie nie stała się „zakładnikami” Belgradu. Na ten moment można stwierdzić, że akt kompromisowy okazał się pomyślny. Ten fakt dostarcza przykładu terenu, gdzie podczas zagranicznego konfliktu zatriumfował konsensus.

Są takie sfery węgierskiej polityki wobec południowoschodniej Europy, w której Węgry manifestują siebie. Po pierwsze, należy wspomnieć Integrację Euroatlantycką. Węgry wyrażały żywotne zainteresowanie atlantycką wspólnotą, aby stworzyć zjednoczoną, bezpieczną i stabilną Europę, która często opisywana była przez administrację Clintona w latach dziewięćdziesiątych jako „Europa cała, bezpieczna i wolna”. Zachodnie Bałkany to jeden z regionów, który nie został wcielony do tej nowej Europy. Wśród tych krajów znajdują się takie, które nie są członkami którejkolwiek z integrującej organizacji Euroatlantyckiej. Są też takie, które albo są członkami NATO, albo mają się nimi stać w najbliższej przyszłości. Są też takie, które są zarówno członkami Unii Europejskiej, jak i NATO. Perspektywy członkostwa Unii Europejskiej i NATO są inne dla obecnie niezrzeszonych państw. Krótko mówiąc, powinna im być oferowana zróżnicowana polityka, ponieważ państwa tego regionu nie mogą być traktowane zbiorczo. W szczególnym interesie Węgier leży to, aby zachodnie Bałkany zostały zintegrowane do Euroatlantyckiego zrzeszenia w całości i tak szybko, jak to jest możliwe. Dlatego Budapeszt musi dać instytucjonalne (i nie tylko takie) wsparcie kandydującym krajom z tego regionu, a także pomóc im spełnić kryteria przystąpienia. Węgry w tym procesie mają także swój szczególny interes: ochronę mniejszości, zwłaszcza w Serbii. Powinni udzielić pierwszeństwa tej sprawie, a założenie tak zwanego Narodowego Konsulatu Etnicznego jest właściwym krokiem w tę stronę.

Drugą sferą jest oczywiście Europa Środkowa w szerszym ujęciu. Węgry ze względu na swoje położenie geograficzne muszą być otwarte na wszystkie kierunki regionu. Po pierwsze, powstała wspólnota Wyszegradzka zorientowana głównie na północ. Następnie pod rządami Orbana (1998-2002) tak zwana wspólnota Mały Dunaj otworzyła drzwi na zachód (Węgry, Austria, Bawaria i Baden-Württemberg)- zwłaszcza w zakresie kultury, edukacji i badań. Partnerstwo Regionalne jest próbą połączenia grupy V4, Austrii i Słowenii. Regionalna rada współpracy (RCC) jest szczególnie ukierunkowana na zachodnie Bałkany, podobnie jak Inicjatywa Współpracy Państw Europy Południowoschodniej (SECI).

Inicjatywa Środkowoeuropejska (CEI) dotyczy także Europy Wschodniej, a Węgry są także marginalnie zainteresowane Współpracą Gospodarczą Morza Czarnego (BSEC).

Krótko mówiąc, Węgry są usytuowane w centrum środkowoeuropejskiej sieci politycznych, gospodarczych i społecznych wspólnot. Ta kluczowa pozycja zostanie wzmocniona przez objęcie przez Węgry Prezydencji w Unii Europejskiej wiosną 2011 roku. Jednym z głównych tematów prezydentury będzie Strategia dla Regionu Dunaju. Oczywiście, zanim będzie mogła być o niej mowa należy jeszcze rozstrzygnąć wiele wymagających tego spraw. Takiego rozstrzygnięcia wymaga na przykład kwestia żeglowności i jakości wody.

Inną kluczową sprawą regionalnej polityki oraz węgierskiej prezydentury jest bezpieczeństwo energetyczne. Ogólnie rzecz biorąc chodzi o odciążenie jednostronnej zależności energetycznej całego regionu. Jednym z widocznych znaków tej zależności jest monopol rurociągów z ropą i gazem na linii wschód-zachód. Współpraca na linii północ-południe na tym polu nie tylko zróżnicowałaby źródła energii (Norwegia, Bliski Wschód, północna Afryka), ale również połączyłaby zachodnie Bałkany z Europą Środkową. Kolejnym potencjalnym obszarem współpracy w bezpieczeństwie energetycznym byłaby budowa terminali LNG (skroplonego gazu ziemnego) w Chorwacji i Polsce oraz uzupełniających rurociągów w krajach między nimi.

Trzecią sferą są stosunki międzynarodowe. Południowowschodnia Europa jest strategicznym obszarem węgierskiej polityki Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych (FDI) i handlu, dlatego też Budapeszt musi stawić czoła ciągle rosnącej – głównie austriackiej- konkurencji. Strategie węgierskiej polityki zagranicznej zaangażowały kraj do wspierania, rozwoju możliwości biznesowych i obecności w Europie krajów południowowschodnich- nawet z pomocą rządu włącznie jeśli będzie to konieczne. Chociaż pewne kroki zostały podjęte w tej sprawie, możliwości nie zostały jeszcze w pełni wykorzystane.

Kwestia węgierskich mniejszości pojawia się także przy stosunkach międzynarodowych. Główny nurt węgierskich sił politycznych jest zgodny, że strategicznym celem jest ułatwienie węgierskim mniejszościom pozostania w krajach, które zamieszkują, i pomoc w ochronie ich tożsamości we wszystkich możliwych formach (instytucjonalnych, edukacyjnych itd.). Paradoksalnie, ostatnio przywódcy polityczni Europy południowowschodniej pokazali większe zrozumienie dla tych mniejszości. Po rozpadzie Jugosławii to głównie Serbowie byli postawieni w pozycji mniejszości w różnych krajach. Przeważająca większość Węgrów zamieszkująca zachodnie Bałkany żyje pod serbskimi rządami. Bardziej wyrozumiała polityka Belgradu - częściowo spowodowana Realną Polityką, a częściowo wynikająca z zamierzenia stworzenia precedensu- pomogła wyburzyć mur między tymi państwami. Co więcej, integracja europejska wymaga zaadoptowania pewnych norm i standardów. Węgry mają możliwość poszerzenia współpracy zagranicznej (na przykład, odstąpienie od wymogu wiz) lub stworzenia (makro)regionów na podstawie zasady spójności terytorialnej. Państwa Europy południowowschodniej stały się bardziej otwarte na współpracę w poszczególnych dziedzinach takich jak ochrona środowiska, edukacja itp. . Konwencja Madrycka (1980) aprobowała współpracę zagraniczną między lokalnymi władzami oraz wsparła obustronny traktat pomiędzy zainteresowanymi krajami. Zatem, Węgry założyły Węgiersko-Słoweńską Koordynację Cross-Border i analogiczne Węgiersko-Chorwackie Forum Koordynacji Cross-Border. Co prawda nie istnieją podobnie zinstytucjonalizowane wspólnoty z Serbią i Rumunią, ale w stosunkach z tymi krajami działają grupy międzyrządowe.

Znakiem węgierskiego zainteresowania bezpieczeństwem regionu jest rozlokowanie oddziałów wojskowych stanowiących część sił pokojowych w Bośni i Hercegowinie oraz Kosowie, a także pomoc węgierskich inżynierów przy odbudowie w tych krajach. Ponadto, węgierskie cywilne organizacje są obecne w Europie południowowschodniej. Zapewniają one zaangażowanie w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego i pomagają demokratyzować procesy polityczne (na przykład monitorują wybory w Albanii). Węgierscy eksperci brali także udział w formułowaniu nowej federalnej konstytucji Bośni i Hercegowiny.

Thumaczone przez Marzena Baran

*